

Geroofde katholieke archieven terug uit Moskou

E. van Deutekom, adjunct-archivaris van Nederlandse Jezuïeten

Na de Duitse inval in Nederland in 1940 ging de bezetter op zoek naar materiaal van en over tegenstanders van het Derde Rijk. Er werden invallen gedaan bij het departement van Oorlog, uitgeverijen, jongerenorganisaties en verschillende antroposofische en theosofische organisaties. Katholieke organisaties ontsprongen de dans evenmin en werden van hun documenten beroofd. De Duitsers brachten het materiaal ter bestudering naar Berlijn. Na de Tweede Wereldoorlog werd het door de Russen als oorlogsbuit naar Moskou versleept. In 1992 stuitte een Nederlandse onderzoeker op de verloren gewaande archieven en de onderhandelingen over teruggave begonnen. Op 27 maart 2002 arriveerden op het Katholiek Documentatie Centrum in Nijmegen de destijds geroofde archieven van de katholieke instellingen: de Algemeene Rooms-katholieke Propagandaclub, de katholieke Actie voor God, de Rooms-katholieke Vredesbond, het Archief van de Provinciaal der Nederlandse Jezuïeten, het landelijk secretariaat van de Mariacongregaties en de pararassen van pater Robert Regout SJ. In totaal gaat het om zo'n zes meter archief met veel pamfletten, circulaires en brieven die waarschijnlijk na verloop van tijd weggegooid zouden zijn door de oorspronkelijke eigenaren. Uniek materiaal dus, en ook waardevol, met name de stukken afkomstig van de Nijmeegse hoogleraar en moderator Robert Regout.

Robert Regout werd in 1896 geboren in Maastricht als telg van de welgestelde familie van porseleinfabrikanten, ministers en kamerleden. Hij brak zijn rechtenstudie in Utrecht af om 1915 in te treden bij de jezuïeten. Na het noviciaat en de studies filosofie en theologie maakte hij alsnog zijn studie rechten af en promoveerde in 1934 cum laude in Leiden op het proefschrift *la doctrine de la guerre juste de saint Augustin a nos jours: d'après les théologiens et les canonistes catholiques*. Na een tijd als leraar op het Canisiuscollege werkzaam te zijn geweest, volgde in september zijn 1939 benoeming als studentenmoderator aan de RK Universiteit te Nijmegen. Onmiddellijk maakte Regout zich geliefd door zijn open houding, bescheidenheid en eerlijkheid. Veel studenten (alsmede hun ouders) deden een beroep op hem, zo blijkt ook weer uit de teruggekomen archieven. Regout probeerde de Nijmeegse studenten van zelfgenoegzaamheid binnen de eigen kring te bevrijden door ze in contact te brengen met andersdenkenden, buitenlandse geleerden en jonge werkelozen.

Twee jaar na zijn benoeming als studentenmoderator werd Regout benoemd tot buitengewoon hoogleraar Volkenrecht. Hij stimuleerde zijn studenten vooral tot nadenken over de internationale kwesties en hield in het hele land lezingen over onderwerpen m.b.t. oorlog bezetting. Twee weken na de inval van de Duitsers publiceerde hij in het tijdschrift *Studiën* een artikel over "de rechtstoestand in bezet gebied" waarmee hij de woede van de bezetter op de hals haalde. Op 1 juli vielen de Duitsers zijn kamer op de Molenstraatspastorie in Nijmegen binnen en namen alle papieren in beslag, menende dat Regout ook in contact stond met pater Friedrich Muckermann SJ, staatsvijand nummer één van het Derde Rijk. Regout was op dat moment in Den Haag, om advocaten ervan te overtuigen niet te slap te reageren op de Duitse dreigingen. Eenmaal terug in Nijmegen meldde hij zich, plichtsgetrouw en uitgaande van de rechtvaardigheid, bij de Gestapo. Regout werd gearresteerd, naar Arnhem overgebracht en kort daarna naar de Alexandergevangenis in Berlijn.

Na een jaar in Berlijn gevangen te hebben gezeten en regelmatig verhoord te zijn geweest? in de teruggekomen archieven bevinden zich verslagen van die verhoren? werd Regout op 1 juli op transport gesteld naar Dachau. Er was geen proces geweest, alleen de verklaring dat hij staatsgevaarlijk was en nooit meer op vrije voeten mocht komen. Zowel in de gevangenis als in het kamp was Regout steun en toeverlaat voor zijn medegevangenen. Wie Regout zag vatte meer moed en velen zochten hem in de mensonwaardige omstandigheden op voor een gesprek. Het kampregime werd hem uiteindelijk te veel, uitgeput stierf hij op 29 december 1942. Na de oorlog kwam er in Nijmegen al spoedig de wens op om martelaren zoals Titus Brandsma of Robert Regout voor te dragen ter zaligverklaring. Omdat de jezuïeten reeds met een Nederlandse kandidaat (de algemene overste Jan Philip Roothaan) bezig waren, lieten zij de eer geheel over aan de karmelieten. In 1985 werd Titus Brandsma als martelaar zalig verklaard.

Ter gelegenheid van de teruggave van de archieven uit Rusland organiseren het Katholiek Documentatie Centrum en het Archief van de Nederlandsche Jezuïeten een tentoonstelling over Robert Regout. De tentoonstelling, waar o.a. brieven van Regout uit Dachau, zijn gouden kelk, redes en correspondentie te zien zijn, loopt van 6 mei tot 31 mei in de universiteitsbibliotheek van de Katholieke universiteit aan de Erasmuslaan te Nijmegen. De toegang is gratis. Meer informatie: www.kdc.kun.nl of www.jezuïeten.org.